

UNIVERSITAT DE BARCELONA
DIVISIO DE CIENCIES DE LA SALUT
FACULTAT DE PSICOLOGIA

PUNTS BASICS PER AL DISSENY DEL PLA D'ESTUDIS DE PSICOLOGIA

ABRIL 1997

El contingut del present document és resultat, en gran part, de la reflexió sobre la informació generada i el debat produït en diversos àmbits i, particularment, dels informes del Consell d'Estudis, de les idees exposades en les diverses jornades de debat organitzades fins el moment a la Facultat (taules professionals, reunió amb Presidència i Degans de la Divisió, taula rodona sobre primer cicle), i del conjunt de la informació disponible sobre el desenvolupament de l'actual Pla d'estudis.

En el document es realitzen algunes propostes concretes que hauran de ser objecte de debat en la Junta de Facultat. A més, del contingut del document es poden derivar altres propostes que hauran de ser discutides també en el marc de la Junta.

I.- Consideracions generals

La formació obtinguda al llarg de la Llicenciatura ha d'estar adreçada cap al dos objectius bàsics:

- Assoliment d'uns coneixements bàsics i **integrats** que ofereixin una formació suficient en els tòpics bàsics de la psicologia i els seus diversos àmbits d'aplicació. No es pretendria donar una visió completa (cosa impossible amb 300 crèdits), sinó aquells continguts que capacitin els llicenciats per a assolir, especialment en el Tercer cicle, majors cotes d'aprofundiment i d'especialització. Una qüestió fonamental es refereix a la necessària **integració i contextualització** dels coneixements assolits, per tal d'evitar la transmissió de parcel·les inconexes d'informació.
- Aprenejatge d'un conjunt d'habilitats elementals que han de formar part del bagatge fonamental d'un psicòleg. Algunes d'aquestes habilitats poden tenir un caràcter instrumental general (recerca bibliogràfica, planificació d'estudis i recerques, el.laboració de projectes), mentre que altres serien més específiques (p.e.: administració, correcció i interpretació d'escala psicomètriques, el.laboració d'informes psicològics, etc.). És fonamental, doncs, potenciar els crèdits pràctics propis de cadascuna de les assignatures i intentar, en els casos que sigui possible, que estiguin adreçats a la consecució d'habilitats concretes.

En relació amb aquests objectius es poden fer les següents consideracions:

. Cal reforçar el caràcter científic dels continguts propis del Pla, primant aquells aspectes que puguin constituir una base sòlida per a una praxis professional basada en la utilització d'eines contrastades i instruments fiables, en la línia ja marcada, no sense dificultats, pel conjunt de les ciències de la salut.

. La tasca d'integració de coneixements que s'esmentava en punts anteriors no hauria de limitar-se al propi Ensenyament de Psicologia, sinó que caldria estendre-la al marc general en el qual ens movem, és a dir, el de les ciències de la salut. En aquest sentit, cal analitzar la possibilitat d'introduir en el pla d'estudis de Psicologia continguts propis d'altres Ensenyaments (i viceversa), així com d'avançar en la coordinació entre assignatures que inclouen continguts semblants en els diversos Ensenyaments. Tot i respectant l'autonomia conceptual i pràctica de la psicologia i la diversitat dels seus àmbits d'actuació, això permetria una major aproximació als plantejaments i a la praxis

del conjunt de les ciències de la salut. En aquest sentit, la definició d'un concepte ampli de "salut" (i la seva relació amb idees com la de "benestar") podria constituir un marc suficientment ampli i flexible per encabir la gran majoria de les activitats relacionades amb la psicologia.

2.- Estructura bàsica del Pla

2.1.- Punts ja aprovats (Junta de Facultat dia 26.2.1997):

- Mòduls de 9 crèdits per assignatures obligatòries i de 6 crèdits per a assignatures optatives
- Estructura semestral
- Flexibilització del crèdit. Ratio 1 crèdit -7.5 hores presencials, de les quals com a mínim una tercera part tindran caràcter pràctic. La resta d'hores fins a completar la ratio genèrica 1/10 es cobriren a partir d'activitat personal de l'alumne degudament organitzada i contemplada en el pla docent de les assignatures.

2.2.- Altres aspectes sobre l'estructura general del Pla

2 cicles, cadascun d'ells amb 4-5 semestres

Requisits de pas entre cicles: 75% dels crèdits obligatoris de primer cicle superats. Alternativament, per tal d'assegurar l'homologació del pla, es pot establir el criteri a partir de les assignatures que han d'estar superades, sempre que això fos necessari.

. Característiques generals dels dos cicles:

A.- Primer cicle:

- a) Predomini d'assignatures obligatòries.
- b) Predomini de continguts bàsics, amb el criteri d'oferir una visió prou àmplia dels diversos tòpics de la psicologia.
- c) Necessitat d'un plantejament integrador dels continguts transmesos. Això és especialment important en el primer cicle, tenint en compte el seu caràcter inicial. Per tal d'avançar en aquesta línia cal plantejar actuacions a un doble nivell: en el propi pla d'estudis i en el terreny de l'organització concreta i coordinació de les assignatures.

A nivell estricte de pla d'estudis es poden plantejar les següents mesures:

- Existència al primer semestre d'una assignatura obligatòria prou àmplia (mínim 6 crèdits) destinada a les següents finalitats: Presentació genèrica dels tòpics bàsics de la psicologia, referència puntual a àmbits d'aplicació, contextualització en el marc de les ciències de la salut (amb diferenciació d'altres disciplines com és el cas de la psiquiatria), fonamentació epistemològica i metodològica. Tot i que els crèdits corresponents a

aquesta assignatura es poden atribuir en principi a totes les Àrees de Coneixement, cal evitar una presentació fragmentada de continguts. Serà important, doncs, cuidar al màxim l'organització, planificació i assignació docent d'aquesta assignatura.

- Cuidar especialment el contingut del primer any, i particularment del primer semestre, en la línia següent:

- Primer any i, especialment, primer semestre de continguts fonamentals, entesos com a "mínims indispensables per a continuar". Funció essencialment integradora dels diversos tòpics de la psicologia i de les bases biològiques i ambientals del comportament.

- Cal valorar l'establiment de mecanismes que assegurin un bon coneixement d'aquests continguts de cara al desenvolupament futur de la carrera (probablement pre-requisits).

- Per tal de facilitar l'assoliment d'aquests coneixements es pot plantejar la possibilitat de duplicar la docència del primer semestre en el segon, si més no en determinades assignatures.

- Establir, amb la prudència necessària i amb un criteri restrictiu, un sistema de pre-requisits que eviti la realització de curriculum poc estructurats i inadequats des d'un punt de vista lògic. En aquest sentit, cal esmentar l'existència de dades referents al pla d'estudis actual que indiquen la presència de casos de superació d'assignatures en una seqüència poc entenedora des d'un punt de vista de continguts. Tot i que l'estructuració adient de les pròpies assignatures hauria de ser suficient per evitar-ho, la introducció de pre-requisits en alguns casos concrets pot oferir una garantia suplementària.

c) L'optativitat i, en part, la lliure elecció han d'estar adreçades bàsicament cap a les següents finalitats:

- Crèdits anivelladors: Tenen com a objectiu aconseguir un cert grau d'homogeneització dels coneixements previs de l'alumnat procedent d'opcions de COU diferents. Respecte d'això cal tenir en compte el següent pel que fa a les vies d'accés a la Llicenciatura en Psicologia:

Opcions de COU per al curs acadèmic 1997/98: A B C D (O.M. 26.12.1996)

Modalitats de Batxillerat: Científico-tècnica, Ciències de la Salut, Humanitats, Ciències Socials (O.M. 30.5.1995; O.M. 26.12.1996)

Modalitats Batxillerat experimental: Artístic, Ciències de la Naturalesa, Ciències humanes i socials (O.M. 30.5.1995)

- Crèdits instrumentals: Assoliment de certes habilitats instrumentals de tipus general. Al marge del seu interès intrínsec, això permet complir amb el que indica el R.D. 1267/94 pel que fa a la presència de crèdits instrumentals, encara que aquest objectiu es podria aconseguir també a partir de la lliure elecció.

- Crèdits integradors: Destinats a presentar una visió general dels continguts temàtics de la Divisió de Ciències de la Salut.

B.- Segon cicle

a) Optativitat adreçada bàsicament a l'aprofundiment de continguts de matèries troncal/obligatòries i a l'adquisició d'habilitats específiques relacionades amb aquells continguts. Les assignatures extremadament especialitzades haurien de ser pròpies del tercer cicle.

En aquest sentit, és important avançar en la línia d'una major racionalitat en els currículums optatius dels estudiants, evitant en part la dispersió i parcel·lació actual. Això no s'ha de confondre amb l'existència d'especialitats, tant per motius conceptuals com legals. Des d'un punt de vista de concepte, no resulta creïble la idea d'especialització en el marc d'una Llicenciatura de 300 crèdits; des d'un punt de vista normatiu, la tendència és clarament cap al no reconeixement d'especialitats en els títols.

Existeixen diversos elements que contribueixen a la dispersió dels currículums dels estudiants:

- Fragmentació de les assignatures (solucionable a partir del plantejament del mòdul bàsic de 6 crèdits per assignatura optativa).
- Heterogeneïtat de continguts i escassa vinculació, en alguns casos, amb la troncalitat
- Mancança, en la majoria de casos, de vincles lògics i organitzatius entre assignatures derivades d'una mateixa matèria.
- Tendència a l'oferta de pocs grups de moltes assignatures, i no al contrari. Això produeix dificultats greus per tal d'atendre les demandes de l'alumnat.
- Probablement el grau d'optativitat del segon cicle sigui excessiu. Aquesta idea es pot fonamentar en diversos elements: Des d'un punt de vista conceptual, no sembla lògic pensar que 192 crèdits obligatoris siguin suficients per donar una visió prou àmplia dels continguts centrals de la Psicologia i de la seva relació amb altres disciplines. Respecte d'això pot ser particularment il·lustrativa una comparació amb la resta d'Ensenyaments de la Divisió:

ENSENYAMENT	CRED. OBLIGATORIS	% OBLIG., 2n. CICLE
Medicina	400	78 %
Farmàcia	275	72 %
Odontologia	300	78 %
Psicologia	192	38 %
Infermeria	188.5	-
Podologia	186	-
C. i T. dels aliments	94.5	63 %

(la segona columna es refereix al total de crèdits obligatoris de cada titulació, mentre que la tercera indica el percentatge d'obligatorietat del segon cicle).

La revisió de la taula anterior posa de manifest que el nombre de crèdits obligatoris de Psicologia està al nivell de les *Diplomatures* de la Divisió, i que el percentatge d'optativitat de la nostra Llicenciatura és extremadament superior al d'altres Ensenyaments. En conseqüència, existeixen raons suficients i un marge de maniobra raonable per tal d'expandir, de forma prudent, l'obligatorietat del nostre Ensenyament.

b) Practicum: Un problema bàsic per a la realització del Practicum consisteix en la seva relació amb altres continguts de la Llicenciatura el coneixement dels quals, en bona lògica, hauria de ser prèvia. En termes racionals, la realització del Practicum hauria de ser el darrer pas per a l'obtenció de la Llicenciatura i resulta fonamental, doncs, establir-ne els requisits d'accés. Aquests es poden plantejar de dues formes: o bé una determinada xifra de crèdits superats (criteri que s'utilitza actualment de forma interna) o bé establiment de pre-requisits més o menys específics (per exemple, superació de totes les assignatures troncal/obligatòries).

3.- Proposta de nuclis fonamentals de contingut: (amb agrupació aproximada per Àrees de Coneixement)

- Avaluació psicològica
- Personalitat i diferències individuals
- Psicopatologia
- Tècniques d'intervenció psicològica

- Percepció
- Aprenentatge animal i humà
- Memòria
- Llenguatge
- Pensament
- Motivació i emoció
- Història de la psicologia

- Metodologia de recerca
- Tècniques d'anàlisi de dades
- Psicometria
- Dissenys de recerca

- Biologia del comportament
- Psicobiologia

- Psicologia evolutiva
- Psicologia de l'educació

- Psicologia social i processos psicosocials
- Psicologia social aplicada
- Psicologia dels grups i de les organitzacions

Al marge de l'anterior, i en relació amb la necessària integració de la Llicenciatura en el marc genèric de les Ciències de la Salut, es proposa la següent relació de continguts d'altres Ensenyaments de la Divisió que podrien incorporar-se al pla d'estudis de Psicologia, amb la proposta de que algunes d'elles ho facin amb caràcter obligatori:

- Bases psicològiques de la salut i la malaltia
- Fisiologia humana (incloent especialment la part corresponent a neurofisiologia)

- Anatomo-fisiologia
- Farmacologia
- Farmacologia clínica
- Ciències psicosocials
- Psicologia de la salut
- Epidemiologia i salut pública
- Biologia del desenvolupament
- Salut pública
- Psiquiatria

Cal valorar també l'oferta que la nostra Llicenciatura pot fer a altres titulacions de la Divisió.

4.- Proposta de distribució de crèdits per a les diverses Arees de Coneixement

En relació amb aquesta qüestió cal fer algunes especificacions prèvies:

- El R.D. 1267/94 estableix determinades limitacions a l'increment de troncalitat permès per a les diverses matèries troncal (25%) i per al conjunt de cada cicle (15%).
- En el pla d'estudis actual existeixen 3 matèries obligatòries d'Universitat que introdueixen continguts no inclosos explícitament en la troncalitat o que no podien figurar com a troncal per tal d'evitar una addicionalitat excessiva.
- El nou R.D. que modifica les directrius general comuns (pendent d'aprovació en el Consell de Ministres) permetrà, amb tota probabilitat, increments de troncalitat superiors als expressats en el primer punt, sempre que estiguin degudament justificats i impliquin una reducció en el nombre d'assignatures actual.

Taula 1. Situació actual dels crèdits troncal/obligatoris d'Universitat

Area	Matèria	Cicle	Tipus	Crèdits DGP	Crèdits finals
Personalitat, avaluació i t. ps.	Avaluació psicològica	1	T	8	10.5
	Psicologia de la personalitat	1	T	8	12
	Psicopatologia i tècniques interv.	2	T	9	10.5
TOTAL				25	33
Psicologia bàsica	Història de la p.	1	T	5	6
	Processos psic. bàsics	1	T	19	24
	Ps. del pensament i del llenguatge	2	T	9	9
TOTAL				33	39
Metodologia de les C. del Compr.	Mètodes, dissenys i t. d'inv. psic.	1	T	16	22.5
	Disseny de recerca aplicats	2	O		4.5
TOTAL				16	27
Psicobiologia	Psicobiologia	1	T	16	18
	Bases bioetol. del comportament	1	O		4.5
TOTAL				16	22.5
Ps. evolutiva i de l'educació	Psicologia del desenvolupament	1	T	11	18
	Psicologia de l'educació	2	T	9	9
TOTAL				20	27
Psicologia social	Psicologia social	1	T	9	15
	Fonaments socio-culturals del com.	1	O		4.5
	Ps. dels grups i les organitzacions	2	T	9	9
TOTAL				18	28.5

Taula 2.- Proposta d'organització dels crèdits troncal/obligatoris per al conjunt de la Llicenciatura

Criteris:

- Garantir, en la mesura del possible, la introducció dels nuclis de contingut especificats en el punt 3
- Permetre el reforçament de nuclis que es poden considerar com a altament deficitaris des del punt de vista del concepte global d'una Llicenciatura en Psicologia (per exemple: Psicopatologia, tècniques d'intervenció...)
- Reforçar aquells aspectes que fonamenten la nostra vinculació amb la Divisió de Ciències de la Salut
- Permetre l'organització de les matèries en assignatures de 9 crèdits, acceptant però la presència puntual d'algunes excepcions (assignatures de 6 crèdits).
- Equilibrar parcialment la força docent de les Arees amb la seva càrrega docent, sempre que no es posin en qüestió els punts anteriors

Cal assenyalar, com a qüestió fonamental, que la decisió sobre quins nuclis temàtics de la Divisió són inclosos en el pla d'estudis de Psicologia pot determinar modificacions en la distribució proposada, particularment pel que fa a l'Àrea de Psiquiatria i Psicobiologia clínica.

Àrea / concepte	Crèdits	Possible distribució en assign.
Personalitat, avaluació i tract. psicològic	36	4 assign. de 9 crèdits
Psicologia bàsica	39	3 de 9, 2 de 6
Metodologia de les ciències del comport.	30	2 de 9, 2 de 6
Psicobiologia	27	3 de 9
Psicologia evolutiva i de l'educació	27	3 de 9
Psicologia social	30	2 de 9, 2 de 6
Divisió IV (*)	15	1 de 9, 1 de 6
Assignatura bases (**)	6	1 de 6
Practicum	12	
TOTALS	222	18 de 9, 8 de 6

(*) Es refereix a crèdits corresponents a assignatures de la resta de la Divisió, les quals s'inclourien com a obligatòries en el pla d'estudis de Psicologia

(**) Es refereix a una assignatura de tipus introductori que formaria part del primer semestre i estaria assignada a totes les Arees de Coneixement

Això implicaria un total de 26 assignatures obligatòries, enfront de les 36 actuals.

Distribució global dels crèdits: 222 obligatoris + 48 optatius + 30 lliure elecció

Pel que fa a l'optativitat, el mòdul de 6 crèdits/assignatura permetria realitzar-la amb un total de 8 assignatures, enfront de les 14-15 actuals.